

Foredrag i Oslo Militære Samfund 15. oktober 2001

ved

**Forsvarssjef
General Sigurd Frisvold**

OMSTILLINGEN AV FORSVARET

Innledning

Etter å ha mottatt iverksettelsesbrevet fra Forsvarsministeren har Forsvaret hatt et usedvanlig trykk og momentum i omstillingen. Vår visjon er "et tidsmessig forsvar for nasjonal sikkerhet og internasjonalt engasjement".

Omstillingen, som er en nødvendighet under tidspress, er vår høyest prioriterte oppgave og er todelt:

- en økonomisk drevet reduksjon av volumet
- en sikkerhetspolitisk endring og modernisering av Forsvarets innhold.

Det er min vurdering at det nok er den siste – en modernisering av forsvaret – som er den mest nødvendige og krevende delen. NATO's oppfølging av hendelsene 11 september viser også med all ønskelig tydelighet hvor grunnleggende og styrende artikkel 5 forpliktelsene og utviklingen innen NATO vil være for medlemslandene. La meg derfor starte med å beskrive den omfattende omstillingsprosessen som allerede er i gang.

NATO

NATO er nå i full prosess med å implementere de militære utfordringer som det strategiske konsept som ble vedtatt våren 1999 på toppmøtet i Washington D.C, medfører. Konseptet peker på at et tradisjonelt invasjonforsvar alene ikke lenger er et tilstrekkelig svar på dagens sikkerhetspolitiske behov. Videre knyttes "morgendagens" trusler til etniske og religiøse motsetninger, nød og sosial uro samt globale trusler som masseødeleggelsesvåpen og terrorisme. Etter terrorangrepene i USA påvirkes nok NATO ytterligere for å møte de trusler som det nye strategiske konseptet beskriver, en utvikling som også vi er en del av. Moderniseringen av militære kapasiteter for å møte flere av de trusler det utvidede sikkerhetsbegrepet og endrede nasjonale sikkerhetsbehov innebærer, ble grundig behandlet i FS 2000. Konklusjonen var at Forsvaret må utvikle moderne militære kapasiteter som kan dekke et bredere spektrum av oppgaver med fokus på kvalitet, fleksibilitet, forflytningsevne og reaksjonsevne. Som generelt prinsipp ble lagt til grunn at kvalitet skal ha prioritet foran kvantitet og at et høyt ambisjonsnivå på få områder skal ha prioritet foran et lavt ambisjonsnivå på mange områder. Defence Capabilities Initiative (DCI), som er den fagmilitære prosess for å oppnå de målene som det strategiske konseptet forutsetter, fokuserer på NATO's evne til samvirke (interoperabilitet), og identifiserer fem kjernekapasiteter:

- Evne til deployering og mobilitet
- Utholdenhet og logistikk
- Effektivt engasjement i strid
- Overlevelsessevne og infrastruktur
- Konsultasjon, kommando og kontroll

Til sammen teller listen 58 tiltak innenfor disse områdene. For en mindre nasjon som Norge er det svært krevende å imøtekomme alle disse og alliansen oppfordrer nasjonene til samarbeid. Flernasjonale løsninger må derfor i økende grad søkes etablert. Som det heter i St.prp. 45: "I mange sammenhenger vil flernasjonalt samarbeid være eneste mulighet til å få tilgang til disse kapasiteter".

Jeg vil understreke at hensikten med flernasjonalt samarbeid "force pooling" nettopp er å gi oss tilgang til kapasiteter som vi ellers ikke vil ha tilgang til. La meg nevne AWACS (Overvåkingsfly) som et eksempel. Et annet viktig framtidig prosjekt, som vil få ytterligere aktualitet etter 11 sep, er en tilsvarende luft til bakke overvåking, Air to Ground Surveillance.

Så noen ord om

NATO's kommando og styrkestruktur

NATO's kommandostruktur skal være fullt operativ ved utgangen av 2003, samtidig som den mobile delen av NATO's øvrige kommando-og kontrollarrangement blir videre utviklet. Combined Joint Task Force konseptet (som er et fellesoperativt reaksjonshovedkvarter) videreføres med et redusert ambisjonsnivå i forhold til tidligere, ett landbasert og ett sjøbasert hovedkvarter. Størst oppmerksomhet i øyeblikket har imidlertid etableringen av et antall mobile reaksjonshovedkvarter som del av NATO's styrkestruktur. Disse er meget ressurskrevende og medfører tilsvarende forpliktelser for medlemslandene. Det er- også i NATO- meget vanskelig å forbedre kvaliteten på styrkene uten en betydelig reduksjon i kvantitet når forsvarsbudsjettene minsker. Et nytt strategisk miljø krever i tillegg en bedre balanse mellom de behov Artikkel 5 og ikke-artikkel 5 (Crisis Response Operations) stiller. Det er spesielt på hær- og delvis på luftsiden utfordringene ligger. I tillegg er det totale personellbehovet en bekymring for medlemslandene.

Utviklingen av NATO's styrkestruktur vil også være mer styrende for vår egen omstilling og stiller oss overfor krevende utfordringer. Men samtidig vil moderniseringen innen NATO gi Norge flere militære kapasiteter som også passer godt inn nasjonalt. For å sitere FS 2000- "Dermed oppstår det en konvergens mellom de tradisjonelle og de nye sikkerhetspolitiske interessene m.h.t hva slags styrker de skaper behov for". Jeg må imidlertid understreke at moderniseringsbehovet gjelder for hele vår styrkestruktur, også de såkalte "in-place" styrkene fra alle forsvarsgrenene og for heimevernet. Det nye Forsvaret vil på denne måten bli bedre rustet til krisehåndtering, samt evner å håndtere et bredere sett med oppgaver. Som et eksempel har vi i den senere tid vært lead-nation i Kosovo, deltatt i en avvæpningsoperasjon i Makedonia, deltatt i NATO's stående flåtestyrker, etablert anti-terrorberedskap Alfa/Bravo, øket jagerflyberedskap (QRA) samt forberedt eventuelle bidrag i samsvar med våre art. 5- forpliktelser.

Norske bidrag

På denne bakgrunn er derfor etableringen av reaksjonsstyrker fra alle forsvarsgrener en høyt prioritert oppgave. Situasjon etter 11 september har bekrefter nødvendigheten av denne type styrker, både for nasjonal og internasjonal krisehåndtering.

Hærens bidrag inn i Forsvarets innsatsstyrke FIST/H består av styrker med differensiert reaksjonstid. Telemark bataljon (mekanisert infanteribataljon), som nå er i Kosovo, omorganiseres til en hurtig reaksjonsstyrke på inntil 700 personer. Den lokaliseres til Rena i nærhet til Regionfelt Østland og Hærens Taktiske Treningscenter. Den består av vervede og mannskaper på beredskapskontrakt. Styrken skal være etablert 1 juli 2003 med en reaksjonstid på 3-7 dager. Vi etablerer videre en forsterkningsstyrke på inntil 400 mann. Denne består av oppklaring, artilleri og ytterligere mekanisert infanteri, og etableres innen 1. juli 2005. Styrken planlegges med en beredskap på 30 dager. I tillegg etableres en forsterket mekanisert infanteribataljon som oppfølgingsstyrke på inntil 1100 mann, med en beredskap på 90 dager. Oppfølgingsstyrken skal være klar innen 1 juli 2002. Forsterkningsstyrken og oppfølgingsstyrken bemannes med bruk av beredskapskontrakter. Avdelingene i FIST/H søkes satt opp i en brigaderamme.

Sjøforsvarets bidrag, FIST/S består av

- En minerydder .Vi har til enhver tid 1 minerydder i MCMFORCENORTH, KNM Hinnøy er for tiden del av styrken, som nå er på øvelse i Baltikum.
- Ett minedykkerelement/MDK med sjømobilt konsept (Alta-kl)
- En Oslo-kl fregatt. Vi deltar pr i dag 4 mnd pr år med 1 fregatt i STANAVFORLANT, KNM Narvik er for tiden del av styrken, som nå driver øvelser sør av UK
- En Ula-kl undervannsbåt
- Ett Kommando og støttefartøy

Alle disse styrkene hører inn under kategorien reaksjonsstyrker med reaksjonstid mindre enn 30 dager. I tillegg nevnes at sjøforsvaret etablerer en sjøgående taktisk stab (NoTG). Kjernen av denne staben nyttes i forbindelse med FIST/S, men staben forutsettes å nytte våre nye Fregatter som kommandoplattform for blant annet å kunne lede multinasjonale formasjoner. Dette kan skje fra 2006.

Luftforsvarets bidrag, FIST/L består av:

- 1 skvadron kampfly. Kampflyene opererer i luft-til-luft rolle, og vil innen 2003 ha luft-til-bakke kapasitet.
- 1 luftvernehet (NASAMS)
- 1 maritimt patruljefly (P3-C76)
- 2 transportfly
- 1 helikopterenhet bestående av 4 helikoptre

Som High Readiness Force har jagerflyskvadronen en beredskap på 5 døgn. For øvrig er beredskapen for alle disse styrkene mindre enn 30 dager. Luftforsvaret etablerer for øvrig 2 basesett som fra 2003 skal kunne brukes i nasjonale og internasjonale operasjoner. Basesettene er mobile støtteenheter som forestår administrative, tekniske og taktiske støttefunksjoner for luftforsvarets innsatsstyrker. Det ene basesettet settes opp med personell som er på beredskapskontrakt. Basesettene gjør at flyene fleksibelt kan operere fra kun en flystripe. QRA-beredskapen både på Sola og Rygge ble etablert meget raskt og problemfritt. Dette innebærer at vi kan gå videre i prosessen med å tilpasse antallet flystasjoner i den nasjonale strukturen.

I tillegg ønsker vi å etablere en beredskapspool med godt kvalifiserte stabsoffiserer og enkelte "nisje kapasiteter" som

- Spesialstyrker, der vi har øket vår kapasitet betydelig den senere tid både i Hæren og Sjøforsvaret
- Etterretningskapasiteter
- Mine-og eksplosivryddeavdelinger (EOD team)
- Ildledere for flylevert ild (FAC)
- Minedykkere
- I forbindelse med vårt engasjement på Balkan har vi utviklet DCI relaterte containerbaserte kommunikasjonsløsninger som dekker hele avdelingenes behov for både intern og ekstern kryptert kommunikasjon.

Jeg har tidligere påpekt at forutsigbarhet i internasjonale operasjoner nødvendigvis gjør en beordringsplikt for yrkesbefalet. Dette vil være riktig både hva angår ansvarsforhold og for å legge forholdene til rette for en "personellmessig grunnmur" som inkluderer en hjemmestøtteordning, rotasjonsordning, karriereplaner mv.

Ansvar for støtte til og oppfølging av deployerte styrker fra FIST skal ligge hos det fremtidige FOHK, og ordningen ble implementert fra 01. aug i år med nåværende Forsvarskommando Sør-Norge.

Dette forenkler og forbedrer planlegging, styring og oppfølging av vårt løpende internasjonale engasjement, samtidig som FO kan fokusere på de nasjonale, strategiske oppgaver.

"In-place forces"

Som jeg påpekte innledningsvis må moderniseringen omfatte hele vår styrkestruktur, inkludert såkalte "in-place forces", med fokus på interoperabilitet, kvalitet og reaksjonsevne slik at de møter NATO's standardkrav. Modernisering på de kapasitetsområder NATO beskriver er helt nødvendig, og må gis høyeste prioritet. For landstyrkene opprettholder vi Divisjonen i Troms. Hoveddelen av mannskaps og avdelingsutdannelsen i Hæren gjennomføres i Div 6's ramme, inkludert oppfølgingsstyrker til internasjonale operasjoner. Ved å konsentrere utdanningen i Troms greier vi å opprettholde Divisjons- og Brigadestrukturen, noe jeg anser for å være avgjørende for å opprettholde kritisk kompetanse innenfor landstridskreftene.

Av avdelinger som representerer interessante og framtidsrettede kapasiteter vil jeg nevne Jegerkonseptet i Hæren og Kystjegerkonseptet i Sjøforsvaret. Dette er begge kapasiteter som er tilpasset krevende geografiske og klimatiske forhold og utgjør "nisjekapasiteter" med kapable, mobile enheter med stor operativ fleksibilitet. Hærens jegerkonsept er nå prøvd over noen år, og videreføres i Garnisonen i Porsanger, som en avdeling under Div 6. Kystjegerkommandoen, med en krigsoppsetning på bataljons størrelse planlegges operativ i 2005 på Trondenes.

For å kunne ivareta våre forpliktelser i hht. Schengenavtalen er vi i gang med å bedre mobiliteten og observasjonsevnen på grensekompaniet ved GSV, ved å tilføre terrengkjøretøyer, nye patruljebåter samt nytt observasjonsutstyr.

Gjennom en styrking av Kystvakten ved innføringen av KV Svalbard fra desember i år, en markant økning i antallet maritime helikoptre og de nye fregattene vil vår tilstedeværelse, synbarhet og evne til krisehåndtering i havområdene styrkes. Våre topp moderne Orion fly (P3C) er også viktige bidragsyttere i denne sammenheng.

Teknologisk utvikling påvirker behovet for nye og endrede kapasiteter og muliggjør nye løsninger. Forsvarets stabsskole har i løpet av det siste året sett nærmere på "Nettverksbasert Forsvar". En av de sentrale konklusjoner er at utviklingen av nye teknologiske kapasiteter ikke kan skje uten en tilsvarende justering av operasjonskonsepter, doktriner, organisasjon og trening.

Vi er godt i gang innefor enkelte områder. Spesielt vil jeg trekke fram Luftforsvarets "Norwegian Battle lab experiment" -NOBLE i Bodø. Ved å koble kreativitet, utnyttelse av kommersiell teknologi og operativ innsikt, er vesentlige konseptforbedringer framkommet for luft til bakkelevert ild. I tillegg har vi høstet verdifulle erfaringer i bruken av ubemannede luftfartøy (UAV).

MATERIELLPROSJEKTER

For å oppnå nødvendig kvalitet og reaksjonsevne må nødvendige ressurser prioriteres til materiellinvesteringer. Jeg vil igjen minne om bekymringen fra FS 2000 der det framkom at en rekke DCI kapasiteter, som tankfly og langtrekkende missiler ble vurdert som ønskelige, men ikke kunne realiseres innenfor den politisk bestemte økonomiske ramme. Dagens situasjon viser at denne typen kapasiteter, som i NATO ofte karakteriseres som "low density-high demand" kapasiteter er sterkt etterspurt. Ubemannede luftfartøy (UAV), som FS 2000 foreslo innført i perioden 2006-08, er ett eksempel på en slik etterspurt kapasitet som bør etableres så snart som mulig også i det norske forsvaret.

Noen få av de viktigste materiellprosjektene vi står overfor er

For luftforsvaret:

Nye kampfly

Våre nylig oppdaterte F-16 fly er blitt meget bra. Som delprosjekt inngår også nytt kortholds luft-til-luft rakettssystem og hjelmbaserte siktemidler som ytterligere forbedrer flyenes kapasitet. Men tidlig i perioden etter 2010 er det nødvendig å anskaffe en erstatning for våre F-16. Sikring av et jagerflykjøp er en forutsetning for å kunne løse helt sentrale nasjonale oppgaver. Et land uten jagerflyvåpen legger seg åpent for press og utfordringer over hele konfliktspekteret, fordi en motstander selvfølgelig vil tilpasse seg en så åpenbar mangel på vår side.

I tillegg vil mangelen på et eget kampflyvåpen gjøre alle de øvrige deler av Forsvaret så sårbare at det i gitte situasjoner kan bli uten betydning hva vi investerer i dem.

Transportfly

Våre militære transportfly, Hercules - C-130, er over 30 år gamle. Problemene vi har erfart den senere tid viser at de er så slitt at det er på høy tid med enten en stor oppdatering eller utskifting. Transportflyene er sentrale både i nasjonale og internasjonale operasjoner. Nye regler innen europeisk luftfart krever i tillegg annet og bedre utstyr i flyene enn det våre transportfly er utstyrt med. Vi er godt i prosess med en anbefaling om eventuelle nye transportfly og forventer å forelegge dette for Stortinget våren 2002.

For Sjøforsvaret

Maritime helikoptre

I samarbeide med Finland og Sverige vil vi anskaffe åtte maritime helikoptre til kystvakten og seks til de nye fregattene. I tillegg inngår også en opsjon på ti redningshelikoptre til erstatning for våre Sea King. Vi håper å inngå kontrakt med hovedleverandøren NH 90 denne måned. Tidsplanen, som er styrt av nødvendig erstatning for Lynx og tilgjengelige helikoptre ved ferdigstilling av fregattene tilsier leveranser av helikoptre fra 2004-2005. Anskaffelseskostnaden for helikoptrene er estimert til mellom fire og fem milliarder kroner. Innføringen av 14 nye helikoptre med betydelig øket aksjonsradius representerer en klar kapasitetsøkning i forhold til dagens situasjon.

Fregatter

Gjennom det siste året er detaljert design for de 5 fregattene vi har i bestilling blitt utviklet og i løpet av det neste halve året vil produksjon starte på de fleste områder. Innføringen av fregattene innebærer bedrede kapasiteter både for overflate- og undervannskrigføring gjennom bruk av ny teknologi og våpensystemer som for eksempel Norsk Sjømålsmissil (NSM).

For Hæren

Leopard II stridsvogner

Stortinget har vedtatt anskaffelse av 52 stk stridsvogn Leopard II fra Nederland. Stridsvognene leveres i 2002. Kontrakten inneholder også logistikk, utdanningsmateriell og ammunisjon. Totalprosjektet har en kostnadsramme på ca 1,5 mrd kr, og gir, sammen med de vel 100 meget moderne svenske stormpanservognene som nettopp er innført, Hæren betydelig styrket ildkraft og beskyttelse.

Middels PV

Anbefaling for kjøp av Panserbekjempelsesvåpen midlere hold (PBM) planlegges sendt fram til Stortinget for godkjenning snarest. Leveransen planlegges mellom 2003 – 07. Prosjektet har en kostnadsramme på ca 1,1 mrd og vil gi økt ildkraft ut over 2000 meter.

Soldat 2000

Med prosjektet Soldat 2000 moderniserer vi utrustningen til Hærens soldater. Dette er et prosjekt av stor moralsk betydning for våre styrker. Prosjektet har vært noe forsinket grunnet den økonomiske situasjonen i Hæren, men har nå fått topp prioritet. Prosjektet kommer til å anskaffe hovedtyngden av materiellet i 02-03 og skal være fullført i 2004.

Fellesprosjekter

MRR

MRR – multi rolle radio – er nå på vei inn i Forsvaret. Allerede i 2002 starter vi innfasingen av disse radiostasjonene for styrkene i KFOR. 7000 MRR radiosett til bruk i alle forsvarsgrener er under anskaffelse. Systemet vurderes komplettert med en håndholdt radio som skal nyttes på lags- og troppsnivå i alle forsvarsgrener fra 2003. Gjennom TADKOM-systemet etableres det nå et gjennomgående robust og sikkert kryptert radiosamband samt dataoverføring helt ned til laveste nivå.

FIS basis

Modernisering av IT-infrastrukturen i Forsvaret er i full gang. Innføringen av FISBasis vil gi felles løsninger for drift, vedlikehold, sikkerhet, brukerstøtte og opplæring. Dette gjør det mulig å realisere betydelige effektiviserings- og rasjonaliseringsgevinster. Basiskonfigurasjonen skal være implementert innen utgangen av 2002 og omfatter utskifting av 8-10000 datamaskiner for alle forsvarsgrener. Så noen ord om

INTERNASJONALT ENGASJEMENT

Vårt internasjonale engasjement har også i betydelig grad bidratt til å videreutvikle faglig kompetanse og interoperabilitet, ikke minst har dette vært tilfelle for NATO operasjonene på Balkan.

Etter min vurdering må Forsvarets aktivitet – hjemme og internasjonalt, sees i en sammenheng som gir stor operativ synergieffekt, og som forsterker vår nasjonale sikkerhet ved å styrke allierte nasjoners vilje til å bistå Norge i en krisesituasjon

I øyeblikket har Norge et betydelig internasjonalt engasjement på ca 1500 personer. Jeg mottar ofte svært positive tilbakemeldinger fra allierte sjefer og samarbeidspartnere om vårt personell og våre avdelinger. Spesielt vil jeg framheve vår innsats i Kosovo der Genlt. T. Skiaker har gjort en fremragende jobb som sjef for KFOR. På en overbevisende måte har han demonstrert at vår operative kompetanse og ledelse holder meget høy kvalitet.

Så over til noen

ANDRE UTFORDRINGER

Terroraksjonene i USA er en påminnelse til oss alle om de trusler vårt samfunn kan stå overfor. Ved forsvarets avdelinger har vi derfor skjerpet anti-terrorberedskap samtidig som vi kontinuerlig følger nøye utviklingen innenlands og internasjonalt. Asymmetrisk krigføring innebærer å måtte håndtere det uventede. Samtidig understrekes nødvendigheten av å fokusere mot hva vi skal forsvare, ikke bare hvem vi skal forsvare oss mot. Dette innebærer for forsvaret et bredere oppgavespekter. I tillegg blir det en utfordring for Forsvaret å bidra til trygghet og sikkerhet for befolkningen. Ikke minst gjelder dette de største befolkningskonsentrasjoner (som er i Sør-Norge).

FS 2000 lister som en av forsvarets fremtidige oppgaver: "sikring av vitale samfunnsintallasjoner og -virksomhet mot terrorisme og sabotasje." Moderniseringen av Forsvaret i retning av fleksible og robuste operative kapasiteter med god reaksjonsevne og mobilitet er godt tilpasset en slik oppgave. Forsvarets evne til operasjoner i byer må videreutvikles, samtidig som vi ser at flere spesialiserte kapasiteter som forsvaret innehar er kritiske som støtte for vitale samfunnsfunksjoner.

Det sivil-militære samarbeidet må revitaliseres gjennom øvelser og tilpassning til de nye utfordringer som foreligger. Det er også viktig at vi opprettholder og videreutvikler toppstyrte samarbeidsordninger med klare ansvars og myndighetsforhold innenfor det sivil- militære samarbeid. Vi må videre etablere helhetlige løsninger på tvers av funksjons- og ansvarsområder og ikke minst følge opp nødvendige tiltak fra sårbarhetsutvalget.

La meg knytte noen kommentarer til en spesiell utfordring, nemlig sikring av olje- og gass infrastrukturen, en oppgave som forsvaret har tatt meget alvorlig.

Her gjennomfører Forsvaret rutinemessig anti-terrorøvelser i samarbeid med Politiet og andre partnere. Sist en slik øvelse ble gjennomført var for vel 3 måneder siden.

I fredstid har Forsvaret som oppgave å støtte Politiet i håndteringen av denne type hendelser. Forsvarets spesialkommando (FSK) har kapasiteter som er aktuelle å bruke i slik sammenheng. Dette krever politisk godkjenning. Innsetting av spesialstyrker vil imidlertid innebære en betydelig fellesoperasjon ledet fra FOHK. En slik operasjon kan involvere:

- overvåkingsfly, transportfly og helikoptre fra luftforsvaret
- ubåter og overflatefartøyer fra sjøforsvaret
- sanitet, samband, transport etc. fra hæren
- Elektronisk krigføring
- etterretningskapasitet
- eksplosivryddegrupper (EOD).

Forsvaret har ved erklært beredskap, et punktforsvarsansvar for viktig infrastruktur. Videre deltar Forsvaret i områdeforsvaret, som er et NATO-ansvar, i en art. 5 situasjon.

Før jeg går videre på omstillingen av Forsvarets fredsorganisasjon og –aktivitet er det naturlig å kommentere ressursituasjonen.

Ressursrammen

Utgangspunktet i St.prp 45 var "at Forsvaret er i en dyp strukturell krise, ikke minst i en ubalanse mellom kostnader og bevilgninger".

Målsettingen var gjennom en kraftfull og omfattende omstilling å fjerne den doble ubalansen mellom ambisjoner og ressurser samt mellom investering og drift.

Erfaringer fra 90-tallet viser også at forsøk på å opprettholde en større forsvarsstruktur enn det er økonomi til, heller vil akselerere den motsatte prosess, nemlig fortsatte og drastiske omstillingstiltak, både struktur- og aktivitetsmessig. Med dette som bakgrunn beskrev jeg i FSJ's

prinsipielle syn på det nye forsvaret tre viktige forutsetninger for at den foreslåtte strukturen i St.prp 45 skal kunne realiseres, nemlig:

- forutsigbare og tilstrekkelige forsvarsbudsjetter
- en omstilling som fører til driftsinnsparinger på minst 2 milliarder, og
- at krigsorganisasjonen ikke tilføres materiell eller avdelinger som det i realiteten ikke er økonomisk dekning for.

Og jeg tilføyde at dersom disse forutsetningene ikke innfris vil det umiddelbart utløse behov for nye omstillingstiltak.

Som et svar på brev fra et flertall i forsvarskomiteen oversendte Forsvarsministeren 31 aug d.å. nye beregninger for kostnadene i perioden 2002-2005 for strukturen som ble vedtatt i Stortinget 13/14 juni i år. Disse beregningene viser et årlig gjennomsnitt på 30,4 MRD kroner. Full operativitet i Brig 12 og Brig 5 innebærer at totalsummen må heves med nærmere 1 MRD kroner årlig. I tillegg kommer kostnader for eventuelle nye transportfly, stipulert til ca 3,5MRD. Til sammenlikning gir årets budsjettforslag en ramme på 27,6 MRD kroner, og derfor følger en gjennomsnittlig ubalanse på ca 4 MRD (2002) kroner mellom vedtatt struktur og tildelte ressurser.

Med andre ord er dette en meget alvorlig og uholdbar situasjon som Forsvaret må ut av ved at det snarest bringes samsvar mellom de oppgaver som er bestemt av Stortinget og ressursene som tildeles. Alternativet er umiddelbare og alvorlige omstillingstiltak i den av Stortinget vedtatte struktur for forsvaret.

Så over til

OMSTILLING OG MODERNISERING

Generelt

Omstillingen av Forsvaret skal gjennomføres som en toppstyrt og ledelsesforankret prosess, hvor helhetlige løsninger på tvers av forsvarsgrener, resultatorientering og tempo er viktige prinsipper.

Målet for omstillingen er å redusere driftskostnadene med 2 mrd kr pr år. For å klare dette må vi redusere Forsvarets bemanning med 5000 årsverk, og bygningsmassen må ned med 2 mill m2. Rekkefølgen for omstillingstiltakene er i hovedsak styrt av hva som innenfor en helhetlig ramme gir best og raskest økonomisk gevinst. Omstillingen gjennomføres i 3 faser:

- Forberedelsesfasen, som skal være slutført innen utgangen av året.
- Gjennomføringsfasen, vil gå i 2002 og 2003.
- Oppfølgingsfasen i 2004 og 2005 omfatter relokalisering av gjenstående restvirksomhet, evaluering av omstillingsperioden og andre nødvendige etterarbeider.

ARGUS

Program ARGUS skal i samarbeid med Fellesstaben koordinere og synkronisere omstillingstiltakene. I tillegg skal programmet overvåke gjennomføringen og gevinstrealisering. Samtidig driver Argus kontinuerlig frem omstillingstiltak for raskt å overføre midler fra lavere til høyere prioritert virksomhet. Allerede i 2001 regner vi med innsparinger på 174 mill kr blant annet ved å innføre felles ammunisjonsforvaltning, omorganisering i FO, reduksjon i bruk av overtidsmidler, redusert reisevirksomhet til fordel for bruk av videokonferanser og bortsetting av aktivitet. De innsparte midler investeres blant annet i simulatoranlegg.

Så over til den framtidige

Forsvarets øverste ledelse

FO skal nedlegges og Forsvarsstaben (FST) opprettes og samlokaliseres med FD. Dette blir den nye samlokaliserte strategiske ledelse av Forsvaret. I Forsvarskomiteens merknader uttrykkes det at Forsvarssjefens evne til strategisk styring skal styrkes. Det forutsettes at FSJ blir en synlig leder av FMO, at han fører alminnelig kommando over landets militære forsvar og at FSJ's instruks videreføres.

Utredningsarbeidet omkring den nye forsvarsstaben er i full gang. Vi ser også på stedsvalg for den nye staben. En vanskelig, men viktig avgjørelse som må tas er GI'enes plassering og rolle.

Vi har flere modeller under vurdering. Målsettingen er å oversende en anbefaling til Stortinget innen 1 mars 02, og implementere Samlokalisert strategisk ledelse innen 31 des 02. Jeg er imponert og fornøyd med signaleffekten ved at Forsvarets Overkommando har gått foran i omstillingsprosessen ved å ta store reduksjoner allerede. FO har fram til september blitt redusert med 200 årsverk samtidig som vi har håndtert krevende krisehåndteringsoppgaver. I forhold til våren 2001 vil summen av reduksjonen i FO bli på over 50%. Kjerneoppgavene for forsvarsstaben blir perspektiv- og produksjonsplanlegging, virksomhetsstyring og krisehåndtering, og vil også innebære en styrket evne til å tverrprioritere i forhold til helheten av oppgaver. På dette feltet har omstillingsprosessen identifisert et åpenbart og betydelig forbedringspotensiale i Forsvaret.

OPERATIV VIRKSOMHET

Kommandostruktur

I løpet av 2002 etableres en ny nasjonal kommandostruktur som er vel tilpasset utviklingen innen NATO's kommando- og styrkestruktur. Omleggingen av den nasjonale kommandostrukturen skal gi en innsparing i antall ansatte på ca 40% i forhold til i dag. Hovedoppgaven til Forsvarets fellesoperative hovedkvarter (FOHK) på Jåtta i Stavanger er planlegging og ledelse fellesoperasjoner med tildelte styrker fra alle tre forsvarsgrener. Ved å legge dette fellesoperative hovedkvarteret sammen med NATO-hovedkvarteret på Jåtta vil vi bedre ivareta våre totale behov, nasjonalt og som tidligere nevnt for internasjonale operasjoner. Vi sikrer fortsatt en skjermet nasjonal ledelse av militære operasjoner i fred, krise og krig, noe som vi har fått testet på en utmerket måte etter 11 september, både i oppgavespekter og i geografisk spredning. Landsdelskommandoene vil føre kommando over territorialforsvaret i sine respektive landsdeler, koordinere med det sivile samfunn og totalforsvaret, samt tilrettelegge for mottak og innsetting av allierte forsterkningsstyrker (HNS). Landsdelskommando Nord-Norge på Reitan skal også kunne virke som krisestyringskommando for nordområdene. Totalt skal disse tre hovedkvarterene til sammen ikke telle mer enn ca 500 hoder.

LOGISTIKK

Etableringen av FLO

Stortinget vedtok i november 2000 å samle alle enheter innen Forsvaret som steller med forvaltning av materiell ol. i én organisasjon: Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO). FLO vil omfatte forsyningskommandoene til de tre forsvarsgrenene, Forsvarets tele- og datatjeneste, samt en rekke regionale og lokale forsynings- og vedlikeholdsledd. Som første ledd i etableringen av FLO ble Logistikkstaben operativ 1. september i år. Sjef FLO, som tiltrådte 1. okt, vil overta ansvaret for resten av organisasjonen ved kommende årsskifte. Hovedprinsippet for FLOs framtidige virksomhet vil være kundefinansiering gjennom samhandel.

STYRKEPRODUKSJON

Skoler

For Forsvaret er kompetanse en kritisk suksessfaktor, og vi er en organisasjon som bruker svært mye ressurser på utdanning. Jeg er godt fornøyd med at vi nå får samlet stabs- og alle forvaltningsskolene på skolesentret på Akershus. Sjef skolesentret på Akershus skal koordinere all skolevirksomhet i forsvaret. Satsing på fjern og elektronisk undervisning samt vekttallsgodkjenning av vårt utdanningstilbud er også svært viktige tiltak.

På Forsvarets stabsskole tar vi nå i bruk de muligheter teknologisk utvikling gir. Det grunnleggende kurs i alle forsvarsgrener, stabsskole I, gjennomføres nå delvis som distribuert læring. Dette skjer i en kombinasjon av en kort samling og deretter interaktiv læring hvor elever og studieveiledere kommuniserer ved hjelp av moderne dataverktøy. Dette vil også være et viktig familiepolitisk virkemiddel.

Utdanning, trening og øving forutsettes å kunne økes i fremtiden for å oppnå nødvendig operativitet. For å kraftsamle og å oppnå synergieffekter samler vi nå utdannings og treningsaktiviteten rundt et mindre antall Utdannings og kompetansesentra, samt befalsskoler.

På Rena har Hæren etablert sitt topp moderne taktiske treningscenter til vel 500 mill kr. som gjør utstrakt bruk av simulatorer. Sjøforsvaret har tatt i bruk en avansert simulator for opplæring i navigasjon på Skisk. De oppdaterte F-16 simulatorene er nå koblet i nettverk slik at de nå også kan samøve med flykontrollørene ved våre kontroll og varslingsstasjoner.

På øvingssiden planlegges fortsatt øvelse Strong Resolve 2002 gjennomført i mars neste år. I likhet med forrige gang den ble gjennomført, i 1995, er øvelsen todelt. Den består av en NATO Art 5 operasjon i Midt-Norge sammen med ikke-Art 5 CRO i Polen. Den delen av øvelsen som gjennomføres i Norge ledes fra Jåtta, og COMJCNORTH, Gen. T.Skiaker.

Verneplikten

Fra 2002 er tallet på innkalte til førstegangstjeneste noe redusert. Innkallingsstyrken vil imidlertid sannsynligvis måtte økes noe igjen når vi kommer til 2005 for å fylle ny struktur. Også i vernepliktsutdanningen slår vi nå sammen utdanningsinstitusjoner på tvers av forsvarsgrener, jeg nevner sanitet, transport, militærpoliti, luftvern etc.

Verneplikten må være basert på Forsvarets behov. Fundamentet for en fortsatt verneplikt er at den oppleves som relevant og meningsfylt både for de vernepliktige og for Forsvaret. Den må derfor produsere de militære avdelinger og kapasiteter som et moderne forsvar krever. Målsettingen er at den enkelte skal ha tiltro til egen og avdelingens evne til å løse sitt oppdrag. Dette vil koste ressurser, men vi må forholde oss til at kvalitet koster.

Så noen ord om

EIENDOM, BYGG OG ANLEGG (EBA)

Forsvarsbygg

En helt avgjørende forutsetning for å lykkes i omstillingen og den videre utvikling av Forsvaret er å investere store beløp i ny infrastruktur.

Samtidig samles forvaltningen av Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg fra 1.1.02 i en ny organisasjon underlagt FD, med navnet Forsvarsbygg (FB).

Hensikten med denne omleggingen er å synliggjøre kostnadene knyttet til bruk av EBA, som utgjør en betydelig del av Forsvarets driftskostnader. Det skal skrives leieavtaler for hvert enkelt bygg og anlegg, og dette skjer første gang for året 2002. Den EBA vi ikke lenger ønsker å leie, vil Forsvarsbygg være pålagt å avhende så snart som mulig.

ANDRE PROSJEKTER

Så over til en del andre prosjekter som opptar krefter og tid for forsvarsledelsen.

Først

Prosjekt GOLF

Et fundamentalt element i Forsvarets omstilling er å effektivisere måten vi driver administrasjon og forvaltning. Prosjekt Golf skal gi oss et Felles Integrert Forvaltningssystem (FIF) som dekker økonomi, materiell og personell på tvers av forsvarsgrenene. Prosjekt skal etablere felles prosesser og IT-systemer.

På samme måte som Kommando og kontrollsystemer gir oss situasjonsoversikt og grunnlag for å treffe gode operative beslutninger i strid, skal FIF skaffe oss situasjonsoversikt og beslutningsgrunnlag i fredsdriften.

Et annet viktig virkemiddel i omstillingsprosessen er

Outsourcing, som vi i Forsvaret har valgt å benevne bortsetting av virksomhet. Hensikten er å konsentrere Forsvarets ressurser på det vi skal være best på (kjernevirksomheten) og vurdere bortsetting av deler av støttevirksomheten som det er et kommersielt marked for.

For å trekke erfaringer pågår det for tiden to prosjekter. Det er bortsetting av materielltransporter over 12 tonn og forvaltning av administrative kjøretøyer. For begge prosjektene har det vært gjennomført politiske avklaringer, økonomiske og beredskapsmessige vurderinger samt drøftinger med de ansatte. Dersom de første prosjektene blir vellykkede, vil konsept og metode bli innført i Forsvaret innen neste sommer.

PERSONELL

Personellreduksjonen-status

De avgangsstimulerende tiltak som har vært nyttet har så langt ført til at ca 3000 ansatte har søkt om avgang. Så langt er er vel 1500 søknader innvilget.

Av disse er litt i underkant av 500 sivilt tilsatte. Disse tiltakene har blitt håndhevet noe restriktivt de siste måneder. Når omstillingen nå føres videre basert på Stortingsbeslutningen forventer jeg at disse tiltakene igjen får virke.

Jeg er opptatt av at vi nå retter fokus mot de som fortsatt skal ha Forsvaret som arbeidsplass. Moderniseringen skal gi oss en moderne og fremtidsrettet organisasjon. Det blir ikke mindre interessant å jobbe i Forsvaret – utfordringene vi står overfor er komplekse, krevende og spennende.

Dagens befalsordning reflekterer den forsvarssruktur vi har besluttet å endre. Vi må derfor vurdere dagens befalsordning i forhold til behovene i det nye Forsvaret.

INFORMASJON

Informasjon er en kritisk suksessfaktor for Forsvaret.

Tidligere denne måneden åpnet vi Forsvarets mediesenter (FMS). Etableringen av FMS innebærer en styrket og mer målrettet satsning på informasjon og kommunikasjon. FMS er resultatet av en sammenslåing av Forsvarets rekrutterings- og mediesenter og produksjonselementene i det som tidligere het FO/P&I.

All produksjon av informasjon samles nå på ett sted, noe som skal gjøre den både mer målrettet og slagkraftig.

Det strategiske elementet vil fortsatt være FO's informasjonsavdeling som med et strategisk plankontor utvikler og følger opp Forsvarets overordnede informasjonsstrategi.

AVSLUTNING

Avslutningsvis vil jeg si at omstillingen i Forsvaret har et usedvanlig trykk og momentum for å oppnå "Et tidsmessig forsvar for nasjonal sikkerhet og internasjonalt engasjement." Forsvaret må tilpasses to primærhensyn henholdsvis å møte direkte sikkerhetsutfordringer mot Norge og delta med synlige bidrag til internasjonale operasjoner. Moderniseringsprosessen i NATO vil både være meget krevende, men samtidig helt avgjørende også for Norge. Utviklingen etter 11 september bekrefter nødvendigheten av å modernisere, samt å utvikle moderne militære kapasiteter med kvalitet, fleksibilitet, forflytningsevne samt reaksjonsevne og som kan dekke et bredt spektrum av oppgaver.

Avstanden mellom foreslått budsjett og kostnadsberegninger for vedtatt struktur er meget bekymringsfull, og må snarest håndteres slik at Forsvaret får tilstrekkelige og forutsigbare rammevilkår. Alternativet er beklageligvis nye og meget alvorlige omstillingstiltak i den av Stortinget vedtatte forsvarsstruktur.

Takk for oppmerksomheten.